

Vjera u funkciji rasta mladih

Mirko NIKOLIĆ

UVOD

Mogla je ova tema biti i na samom početku ovogodišnje Obiteljske ljetne škole, ali tad bi trebala dati smjer i svjetlo na ono što će slijediti. Bolje je što je na kraju, jer je tako uvir svemu onome što je bilo rečeno ovih dana. Da je bila na početku, onda bismo išli silaznom putanjom od Boga prema čovjeku, odnosno mladima. Tad bismo bili u opasnosti da zacrtamo neostvarive planove i sišavši u običnu stvarnost života, ostali bismo razočarani zbog velike razlike između želja i stvarnosti. Ovako smo korak po korak, stepenicu po stepenicu prolazili kroz svijet mladih, upućivali na stvarne probleme s kojima se oni suočavaju, usmjeravali prema rješenjima i mogućim izlazima da bismo došli do stvarnosti u kojoj se sve kupa i koja sve ovija, htjeli mi to priznati ili ne, a to je relacija čovjek i Bog, mlado biće i Bog.

Ako pojam religija, koji je širi od vjere, dolazi od latinskog glagola »religare« što znači ponovno svezati, a možemo reći ponovno uspostaviti vezu s Nekim koji me nadilazi, onda možemo reći da je svaki čovjek religiozan, da je značajka: »homo religiosus« utkana u njegovo biće i da je nosi u sebi prihvatio on to ili odbijao. Zato kad govorimo o mladima i njihovoj religioznosti i vjeri, dobro je to uvijek imati na umu, premda razlikujemo religiju i vjeru, u što nećemo ulaziti jer bi nas daleko dovelo, osim možda u diskusiji ako bude trebalo dati osnovne razlike između tih dviju stvarnosti.

Zato prijedimo odmah na problem vjere i počnimo s pitanjem:

ŠTO JE TO VJERA?

Nećemo ni ovdje odveć ulaziti u rasčlambu tog pitanja, ali je potrebno reći ono najosnovnije. Zanimljiva je konstatacija da Isus, kako je zapisano u evanđeljima, više govori o vjeri nego o ljubavi. A, ipak, znamo, prema sv. Pavlu, da će od svega ostati na kraju samo ljubav. To znači da je Isusu bilo neobično važno upozoriti na tu stvarnost i kod ljudi pobuditi vjeru u ono što je govorio i naučavao.

Što je vjera? »Vjera je dar Duha koji nam omogućuje da čitavo svoje biće posve predamo njemu koji je veći od nas i da prihvatimo njegovu poruku.«¹

1 »Novi katekizam«, Stvarnost, Zagreb, 1970, str. 342.

Ona je, što veli Ante Kresina, »osobno, uvjereno i odgovorno zauzimanje stava u životu, stava koji se određuje stupnjem povjerenja u Boga. Dozreli kršćanin jest uvijek i obraćenik. Njegova djetinja vjera treba preko obraćenja dozreti. To je moguće tek kad se nadrate djetinja dob. Što to znači? Onu vjeru koju primamo kao djeca od roditelja ili kršćanske sredine trebamo usvojiti i prihvatiti kao svoj osobni životni stav. Nužno je drugo obraćenje. Vjernika imamo malo upravo stoga što se nismo potrudili da ih pripremimo za drugo obraćenje. Dozrela je vjera ona koja, sveobuhvatno i cjelovito, zahvaća sav ljudski život, sve datosti objave i zajedništva sa svima onima koji traže pravdu i istinu. To je vjera koja ne strepi niti se koleba u teškoćama i teškim životnim kušnjama. Takva je Abrahamova vjera. U takvoj je vjeri Bog jedini presudan, a sve drugo je sjena i prolaznost. Kad sve zamre, kad sve stane, kad sve padne, kad se sve ruši, u zdravoj vjeri Bog stoji i ostaje. Čovjek dozre u svom vjerovanju kada ne traži osmišljenje svojega rada i svojih nastojanja u naplati, nadoknadi ili pohvali, ili u udobnosti, već u Bogu i njegovim obećanjima. Što je vjernik u težim prilikama a ostaje vjernik, to je uvjerljiviji svjedok vlastitoga uvjerenja.«²

Istinski kršćanski i vjernički život bi trebao biti sagrađen u takvoj i na takvoj vjeri. I to se treba i može ostvariti, jer je Bog u nama stavio želju, nostalgiju za usavršenjem. Zato je ona s jedne strane, Božji dar, jer »nitko ne može doći k meni ako ga ne povuče Otac koji me pošla« (Iv 6, 44), a s druge strane čovjekov mar, a to znači konkretni odgovor u životu, odgovor srca i uma. Ona nije neko puko umovanje, jer bi bila hladna i neživotvorna. Nije ni u površnosti osjećaja, jer bi se brzo rasplinula. Ona je susret s osobom Isusa Krista i s njegovom Crkvom.

Obraćenici vide nešto u vjeri što mi koji smo rođeni s vjerom i s njom normalno rasli te zbog prevelike blizine možda i ne vidimo neke stvari, premda ih živimo, i zato nas njihovi iskazi o vjeri iznenađuju i gotovo šokiraju. Tako švedski obraćenik Sven Stolpe kaže da »vjerovati znači uspjeti se na vrlo visoke ljestve i došavši na najvišu točku čuti glas koji govori: Skoči, ja ću te prihvatiti! Onaj koji skače, on je čovjek vjere. Za skok se traži odvažnost.«³ Ne radi se tu o nekom nerazumnom i neopravdanom skoku. On sebe sam opravdava.

Vjera je stvar predanja i otvorenosti. Ona je trajni izlazak, napuštanje svojih sigurnosti, a ne tapkanje u mjestu.⁴ »Vjera u Boga, čini se, prati čovjeka na putu ljudske avanture od njenog sumračnog početka. Uvijek

2 Ante KRESINA, »Svitanja iza Golgote«, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1985, str. 87-88.

3 PIERRE VAN BREEMEN, *Kao kruh koji se lomi*, Đakovo, 1979, str. 15.

4 Vidi: PIERRE VAN BREEMEN, »*Je t'ai appelé par ton nom*«, Fayard, Paris, 1985. IVAN GOLUB, »*Prijatelj Božji*«, Naprijed, Zagreb, 1990, str. 48-51.

se čovjek Nekome većemu i boljemu i mudrijemu obraćao. Zapitkivao ga. I slušao ga, ako je govorio. I odgovarao mu, ako ga je pitao. I razgovarali su, Bog i čovjek. I taj povjerljivi razgovor, taj očitiji ili skriveniji savez srdaca, to međusobno darivanje i predanje, taj pouzdani poziv i odziv, to stvarno zaključenje ugovora i obećanja, od kojega cvate nada, to je u srži naša vjera».⁵

Vjera se očituje kroz sadašnji trenutak, ona je »da« na sadašnji Božji poziv. Ona je susret s Nekom.⁶ Ona je sila, pogon. Kroz nju naslućujemo ono što će se dogoditi u eshatonu. Ona je povezanost između nas i Boga. Po njoj osjećamo da smo u Božjim rukama, da nas je osobnim imenom pozvao što je već prorok Izaija napisao: »Ne boj se, jer ja sam te otkupio; imenom sam te zazvao; ti si moj! Jer dragocjen si u mojim očima, vrijedan si, i ja te ljubim«. (Iz 43, 1. 4).

Vjeru prati sumnja. Nakon razdoblja sigurnosti kao da ulazimo u maglu nejasnoće. Ono što smo gotovo normalno vjerovali i prihvaćali stavljamo u pitanje. Istina, kod nekih ljudi vjera ostaje uvijek stamena. Oni su poput karijatida što na svojim glavama nose težinu hramske konstrukcije. U njihovoj se blizini i sami osjećamo sigurni, jer to iz njih zrači. Neki su opet u gotovo trajnoj sumnji. Da i čvrstu vjeru prati velika sumnja, to ništa ne iznenađuje. Sv. Mala Terezija iz Lisieuxa imala je u svojoj 23. godini, daleko vrlo mlada, a ležala je na smrtnoj postelji u samostanu, strašne sumnje protiv vjere. Ostala joj je »gola« vjera, ostalo joj je samo posvemašnje predanje, koje se sažima u riječi iz Evandjelja: Želim vjerovati, pomози mojoj nejveri! To nije bila smetnja da ta mlada djevojka kasnije bude proglašena svetom. Naprotiv! S pravom se svrstava među junake vjere o kojima govori poslanica Hebrejima u jedanaestom poglavlju.

Vjera ni kod dvojice ljudi nije ista. Svatko se sam probija, rekao bih sam vjeruje i upravo u trenucima komunikacije vjere uvidamo kako su nam putovi različiti, osobni, premda se svi uspinju prema istom Cilju.

Kroz Bibliju posvuda nailazimo na ljude koji proživljavaju krizu vjere počev od Abrahama, praoca vjere, prvog vjernika u starom zavjetu, izabranog naroda, zatim proroka, pa psalmista koji odišu vapajima za pomoći, za snagom u trenucima kušnje i nevolje. Ima toliko magle i nejasnoće između onoga što mislimo da vjerujemo i onoga što stvarno vjerujemo. Možemo reći da istinski vjerujemo samo u ono za što smo u određenoj prilici spremni podnijeti prezir i ruganje i za što smo spremni trpjeti.

Vjera zna biti računčijiska, a slika o Bogu previše ljudska. Ima ljudi koji »vjeruju da je njihova vjera nešto poput socijalnog osiguranja: ja

5 Mijo ŠKVORC, »Vjera i nevjera«, FTI, Zagreb, 1982, str. 28.

6 Ibid. str. 28.

idem redovito na misu nedjeljom, dajem svoje milodare, dnevno se molim, a kao protuuslugu za to Bog treba da učini svoje i da vodi brigu o tome da sve ide dobro pa da moje posljednje godine prođu posve mirno i glatko«. ⁷

Vjera se može zanemariti, podcijeniti, pobijati i nasilno iščupati. Može se i svojevóljno odbaciti što mladi često čine i što postaje njihova tragika. To je učinila Simone de Beauvoire u svojoj petnaestoj godini kad je potpunoma i zauvijek raskinula s Bogom. Uzela je sat i naredila Bogu da joj se u pet minuta ukaže. Ako to učini, onda će vjerovati da postoji. Ako ne učini između njih dvoje je za svagda gotovo. Bog je nije poslušao i od tada ona sebi to pitanje ne postavlja.

U KAKVOJ JE TO VEZI S MLADIMA?

Kad se općenito govori o mladima, nije baš uvijek najjasniji taj pojam, odnosno ono što neki smatraju pod riječju mladi. ⁸ Kad budem govorio o mladima, onda pod tim u prvom redu mislim na razdoblje od 14. do 21. godine, kako je već u starini Aristotel podijelio. Naravno da mladenaštvo ne završava s 21. godinom nego se proteže još kroz iduće sedmogodište pa traje do 28. godine. Neki to razdoblje nazivaju postadolescencija, a mlade transadulti. Ustvari, dobar broj auktora koji se bave mladenačkim problemima definiraju adolescenciju kao doba koje se nastavlja na djetinjstvo i počinje s prvim znacima puberteta. A do kad traje adolescencija? »Određeni autori trajanje adolescencije poklapaju s trajanjem puberteta. Međutim, to bi značilo uzeti u obzir samo biološku evoluciju, a zanemariti psihosocijalni razvoj. Za one koji vode računa o svim činjenicama, i biološkim i psihološkim, i o njihovoj integraciji u zrelu osobnost, trajanje adolescentnog razdoblja ostaje dosta neprecizno. Smatra se da proces adolescencije traje dvanaestak godina, odnosno da se ovo doba završava između dvadesete i dvadeset pete godine«. ⁹ Mi ćemo se otprilike i držati tog razdoblja u ovome predavanju.

Za vjeru je jako važno upravo to mladenaštvo. Kod djece to još nekako ide ako mislimo na obitelji u kojima se vjera prenosi s naraštaja na naraštaj. Djeca vjeruju vjerom roditelja i tu nema nekih posebnih problema ako roditelji žive ono što govore i na što potiču svoju djecu i ako u obiteljima ima određeni molitveni život. ¹⁰

7 Alfons DEEKEN, »*Lijepo je biti star*«, FTI, Zagreb, 1977. str. 58-59.

8 Vidi o tome detaljnije u: ŽIVAN BEZIĆ, »*Razvojni put mladih, djetinjstvo i mladost*«, Đakovo, 1989. str. 197.

9 VLADETA JEROTIĆ, »*Mladi i religija danas i ovdje*«, Obnovljeni život, Zagreb, br. 3, FTI, 1990, str. 196.

10 Vidi: MARIE-CLAIRE, »*La priere aux cent visages*«, Editions Paulines et Apostolat des Editions, Paris, 1980. Spisateljica kroz molitvu: »Gospodine, vidjela sam svoje rodi-

Ali kod petnaestogodišnjaka, a možda još i prije, ne ide sve tako samo od sebe. Nastaje prekid, bunt i prkos. Tad se postavljaju pitanja i traže odgovori. Pogotovo ako je djetinjstvo bilo prožeto teškim konfliktima i ako se nije ostvario potrebnii identitet, adolescentno doba je još karakterističnije po svojim kontrastima. Tad je mlado biće raspeto između želje da odraste ili ne odraste, htjelo bi se odvojiti od svojih roditelja i ostati uz njih i zato ih u isto vrijeme i voli i mrzi.

Mladi reagiraju srcem, osjećajima i pamet im je u »magli«. Tad se počinje biti životna bitka. Zato ne čudi da to razdoblje, pubertet, zovemo drugim rađanjem koje je bolnije od onoga prvog, jer to sve mlado biće više i osjetnije doživljava na svojoj koži - svega je svjesno. Osjeća se ni na nebu ni na zemlji. Ne zna ni tko je ni što je. Zagonetka je sebi i svima oko sebe.¹¹ To je vrijeme oluja, »proljetnih oluja«, kako je to lijepo opisao Tihomir Toth u svojoj knjizi. Kroz tu preobrazbu mlado se biće osjeća neugodno i nevoljko poput mladog jastoga prije presvlačenja. Ono je pogodeno bolnim krizama u tom prijelazu u zrelost. To je Hermann Hesse izvrsno izrazio u svom romanu »Demijan« riječima: »Ta ja nisam htio ništa drugo, nego da pokušam proživjeti ono što je samo od sebe htjelo da izbija iz mene. Zašto je to bilo tako teško?«¹² Stvarno, zašto je to tako teško i bolno?

Prema Ž. Beziću glavni problemi ovog životnog razdoblja su:

- a) *nagli i opći porast snaga tjelesnih i duševnih,*
- b) *gubitak psihofizičke ravnoteže zbog somatske akceleracije,*
- c) *borba za osobnu istovjetnost i ličnost,*
- d) *prevlast čuvstava i nestalnost raspoloženja,*
- e) *lutanje, nesigurnost, traženje ideala i uporišta.*¹³

Uz biološku, psihološku, idejnu, te krizu ljudskih odnosa, zatim moralnu pojavljuje se u tom razdoblju i *vjerska kriza*, koja nas ovdje posebno zanima.

Sva ona sigurnost bezbrižnog djeteta nestaje; onoga koje je tako normalno vjerovalo u krugu svojih roditelja i obitelji, vjerničkoj zajednici i

telje kako mole«, opisuje jedan svoj doživljaj iz djetinjstva. Nakon zajedničke večernje molitve pošla je spavati. Budući da nije mogla zaspiti, iskrala se iz kreveta i na vršcima prstiju došla do otškrinutih vrata i ugledala svoje roditelje kako zajedno mole. To je tako na nju djelovalo da je cijelog svog života zahvaljivala Bogu što joj je dao tako dobre roditelje koji su zračili Njegovom prisutnošću i tako odgajali svoju djecu.

Les eveques de Belgique, »Livre de la Foi«, Desclee, Bruxelles, 1987. Biskupi ističu da je nenadoknativ obiteljski vjerski odgoj djeteta. Nikakva potonja kateheza ne može potpuno nadomjestiti one prve korake vjere koje djetetu treba pružiti obitelj. Ono mora u obitelji učiti abecedu vjere od svojih roditelja, starije braće i sestara.

11 Vidi: Francoise DOLTO, »La cause des adolescents«, Ed. Laffont, S. A. Paris, 1988.

12 V. JEROTIĆ, op. cit., str. 195.

13 ŽIVAN BEZIĆ, nav. dj. str. 139.

onoga koje nije vjerovalo ni u jednom od spomenutih ambijenata; nestaje u mnoštvu pitanja, jer osjeća da mora sam donijeti odluku, mora steći svoju osobnu vjeru i postaviti pitanje opravdanosti vjere ili nevjere.

I inače u životu proživljavamo krizu vjere. »Za vrijeme različitih razdoblja našeg života i naša vjera u Boga doživljava sličan razvoj rasta i dozrijevanja. Kriza vjere može biti za nas veoma značajna. Ona nas potiče da donosimo nove, osobne odluke, da vjeru učinimo još više osobnim posjedom i još osobnijom obvezom.

Ponekad kriza vjere znači jednostavno da smo predugo ostali u istom stadiju razvoja svoga života. A mi bismo morali da u svakom razdoblju svoga života dadnemo novu obvezu Isusu Kristu, ili bolje, da obnovimo svoju temeljnu obvezu prema njemu u svjetlu svake od svojih novih značajnih spoznaja«. ¹⁴

U VRTLOGU VJERE I NEVJERE

Promjene u vjerskom životu osjećaju se jer mladi prestaju biti djeca, mijenjaju se u mladiće i djevojke. Počinju drukčije misliti, osjećati i živjeti, pa stoga traže i drukčiji pristup Bogu. U nekih se to zbiva tiše i polaganije, a u drugih burnije i naglije. No, mora se zbiti i dobro je da je tako. Inače, ostali bi na djetinjoj vjeri koja će onda uvijek biti u raskoraku s njihovim životom i nikad je neće pravo doživjeti. To se mora zbiti zato što postaju odrasle osobe, postaju ljudi. ¹⁵

Dosad su sve polagali u odrasle, a sad sve preuzimaju sami na sebe kao samostalni ljudi. I zahtijevaju da ih se takvima i drži. Veoma su osjetljivi na to. Osjećaju odgovornost za svoj život. Puni su pitanja. Stvar je još složenija jer su vrlo subjektivni i nisu baš otvoreni za apsolutne vrednote i istine. Mnogi su obuzeti silnom željom za slobodom i pogrešno vide u Bogu smetnju svoje slobode. Za svoj bujni i naglo razbuđeni senzualni život u Crkvi i moralu osjećaju ograničenje i sapetost. Božje su im zapovijedi stega i okov. Sve se još pogoršava ako neupućeni roditelji ili katehete prikazuju vjeru kao skup moralnih zapovijedi i zabrana. Otimajući se od ljudskog auktoriteta otmu se i od Božjeg i napuste kršćanstvo. Buđenje osjećaja i nagona, posebno seksualnog, jako osjećaju i znade se velika krivnja u njima pojaviti kad popuste strasti. Teško im je što to Bog brani, zapravo i pogrešno to tumače. Misle da Bog brani svaku ljubav i sreću, a

14 A. DEEKEN, op. cit., str 73.

15 I. GOLUB veli: »Pojedinač se u svojoj osobnoj povijesti razlikuje dobno, pa se tako razlikuje i njegova vjera. Drugačije je njegovo postojanje u djetinjstvu, drugačije u mladenaštvu, drugačije u muževnoj dobi, drugačije u starosti. I njegova će vjera biti drugačija u pojedinim dobima; drugačija na zenitu, drugačija na zapadu dana. I to je razumljivo i pravo« (I. Golub, op. cit. str. 48).

ne samo sebičnu, nastranu i izopačenu ljubav. Zato se otuđe molitvi, vjerskom životu i potpuno ga napuste.

»Bog je služio kao pomoć u nuždi. Gdje je zatajio odgoj, što kod dječaka nisu mogli postići roditelji i učitelji, upotrebljavao se Bog kao produžetak odgoja.«¹⁶ To je strahovito pogrešno i neobično pogubno za vjeru mladog bića kao što je to bio i u Sartreovu slučaju.

Mladi upravo osjećaju svu težinu problema vjere na svojim slabašnim ramenima. Ono staro djetinjse se srušilo, a novo još nije potpuno pristiglo i zato vlada često vjerski vakuum. I u toj praznini odvijaju se potresi, previranja i drame. Zato je to najpogibelnije vrijeme za vjerski život mladoga bića. Zbog toga nisu čudni, koliko god nam se činili neobični i šokantni, njihovi iskazi: »Ne vjerujem i točka. Taj problem prepustio sam drugima. To su stvari koje me ne zanimaju.«

Neki su se razočarali gledajući druge vjernike, druge kršćane. Život mnogih vjernika i svećenika za mlade koji su radikalni zna biti prava sablazan. Kad se razočaraju u onima koji su ga vodili, lako sve s njima baca u vodu. Kako često »poistovjećuje ideju i osobu koja tu ideju zastupa, a kako ga ta osoba može teško razočarati, skupa s osobom baca u isti koš i njezine ideale. Tako npr. ako dođe u težak sukob s roditeljima koji su religiozni, znade s njima zajedno odbaciti i njihovu vjeru.«¹⁷

Drugi su opet vjeru osjetili kao nešto što im je bilo nametnuto i jedva su čekali da je mogu odbaciti.

Evo što se često među mladima može čuti:

MOLITVA? Nemam volje za molitvu. To ničemu ne služi: kad govorim, Bog mi ne odgovara. *ISPOVIJED?* Ne razumijem zašto moram svoje grijehre reći svećeniku da bi mi bili oprosteni. A opet toliko imam problema da se oprem napasti poslije ispovijedi kao i prije. *MORAL?* Nemoguć je. Brani mi da živim bezbrižno, bez skrupula. Uostalom, ni kršćani nisu ništa bolji od drugih. *IDEAL?* Da, ali što vjera ima s idealom? Oni koji ne vjeruju imaju isto tako ideale. *PRIČEST?* Kad se pričestujem ništa ne osjećam, rastresen sam i moram se prisiljavati da budem sabran i pažljiv. I to ničemu ne služi. Ništa nisam bolji poslije. *ŽRTVA?* To je upravo suprotno mojoj potrebi za životom, mome rastu. Žrtva je suprotna svemu onome što želim poslije raditi: zarađivati novac i isto tako time pridonositi da zemlja bude što udobnija za ljude. *SVETA MISA?* Ne razumijem sve što se tu događa. Zato se dosađujem. Idem na misu jer se to od mene zahtijeva i očekuje. Kad bih bio slobodan, ne bih išao na misu. Osim toga, imam dojam da sam hipokrit. *NAPOR?* Uvijek se traži od mene da činim neki napor, svladavanje. Čemu onda služi milost ako trajno moram činiti

16 P. VAN BREEMEN, op. cit. str. 21.

17 Usp. BEZIĆ, str. 145.

napor? *FLEMENITOST?* To je značajka slabih. Plemenitošću se zove ono za što nedostaje ambicioznosti, mogućnosti i sredstava...

Tako oni razmišljaju i proživljavaju tu napetost u sebi. Često kažu da je za njihovu vjeru zaslužna obitelj u kojoj su rođeni i katolička zemlja u kojoj se nalaze. Vjeru duguju krštenju i odgoju nakon krštenja. Naučili su ih razlikovati dobro od zla, naučili su ih moliti, ispovijedati se, pričesćivati, činiti žrtvu, biti plemenit, imati ideale, biti heroj, itd., a moglo je to sve biti drukčije da su negdje drugdje rođeni. Svi ti razlozi za vjeru ne zadovoljavaju ih i stoga često misle da nemaju vjere, da više ne vjeruju.

Zato je tu važno istaknuti da: *IMATI POTEŠKOĆE U VJERI NE ZNAČI DA SU IZGUBILI VJERU ILI DA JE NEMAJU!*

Kad tako razmišljaju, još je dobro. To znači da se u njima nešto pokrenulo i da se nešto važno u njima zbiva, da im nije svejedno u kakvoj se situaciji nalaze. To je njihov krik za pomoću. Najgore je kad tih pitanja nema, kad se u njih uvuče neka anemija, kad sve stane poput kakve baruštine i kad nema nikakvog interesa. Kad su u traganju, onda im se može pomoći. Treba ih prihvatiti, očitovati im svoju ljubav i zauzetost za njih. Na njihova pitanja i prigovore treba iskreno i strpljivo odgovarati. Na one iznesene prigovore mogli bismo, na primjer, ovako odgovoriti:

Više ne osjećaš želju za molitvom? To je zato što bi htio kad moliš da Bog bude sklon tvojim planovima, a trebao bi se pitati koji su njegovi planovi s tobom. I Isus je u smrtnoj borbi molio da ga mimoide kalcž, jer je osjećao muku koja se približavala, ali je dodao: ne moja volja nego tvoja. To znači ulaziti u Božji plan sa mnom, a ne htjeti prisiliti Boga da se podloži mojim planovima i željama.

Sakramenti ti ništa ne donose i ne znače? To je zato što im pristupaš površno i njima se služiš kao nekom magijom da bi zavladao nad Svemogućim Bogom, da ti On služi u tvom interesu, a oni bi te trebali pomalo utemeljivati na Bogu. Sakramenti nisu sredstvo kojim bi se moglo Bogom zavladatai, nego su dar koji prihvaćamo kao ponudu i pomoć za svoj hod prema Njemu.

Sakrament sv. ispovijedi, pomirenja s Bogom, susret s Bogom dobrote, neobično je važan za mlade. Oni su svjesni svoje nestalnosti, naglosti, osjećaja, padova, a opet su puni idealizma. Gotovo su uvijek u jednoj od tih krajnosti. Zato imaju potrebu da se nekome povjere. Ako naiđu na svećenika koji ih razumije i koji ih prihvaća i želi im pomoći, želi ih čuti i darovati svoje vrijeme, rado se povjeravaju i rado se ispovijedaju. Ispovijed ne vole ako naiđu na nerazumijevanje i ako nisu stvarno taj sakrament doživjeli kao susret s Bogom dobrote koji ih voli i prihvaća i po tom sakramentu želi s njima nastaviti zajedno hodati.

Opireš se naporu i žrtvi jer je to protivno tvojoj potrebi za rastom i životom? To je zato što još ne poznaješ logiku i zahtijevnost života koji se rađa iz smrti i iz progresa i jedino se ispunja u vlastitom nadilaženju. I

zbog svega toga to ne znači da onaj koji se nalazi u takvoj situaciji nema više povjerenja u Boga, da ne vjeruje u njega i da ga više ne voli.

Treba isticati da Bog želi da mu u slobodi služimo. Ako se osjeća sputanim i već usmjerenim obiteljskim odgojem, treba mu pomoći da se sad slobodno i svjesno opredijeli u svom naporu u traganju za Bogom; da mu krštenje, koje je primio bez svog pristanka, ostavlja slobodu i mogućnost da ga potvrdi u slobodnom prihvaćanju, jer mu ono dopušta da živi vjeru Crkve i po tom je sakramentu povezan s njom.

Crkva nije kao reklama, kao EPP koja bi nas nekim svojim tehnikama općarala i tako nam nudila ili nametnula vjeru kao što to čini reklama za svoj proizvod. Vjera je dar, Božji dar koji ovisi o molitvi i moj osobni odgovor koji zahtijeva punu slobodu.

Isto je tako opasnost kad mladi traže dokaze za vjeru. Apsolutnih dokaza nema, jer kad bi ih bilo, onda ne bi više bilo vjere. Razum nam može osvjetliti jedan dio puta prema vjeri, ali nam ne može dati vjeru. U traganju za opipljivim znakom postajemo poput Isusove generacije koju je nazvao: »Pokvareni i preljubnički naraštaj«, jer su mu rekli: »Učitelju, pokaži nam znak« (Mt 12, 38-39).

VJERA I SMISAO

Vjera i smisao u životu međusobno su povezani i isprepliću se u svim životnim situacijama mladog bića. Manjak smisla očit je znak da nema ni vjere. Christa Meves opisuje jedan događaj: »Sve to skupa nema nikakva smisla«, rekao mi je nedavno u mojoj oridinaciji jedan osamnaestogodišnjak dugajlija i umorno uvukao glavu među ramena, »svejedno je hoću li položiti maturu ili ne, hoću li zatim više ili manje uspješno studirati ili neću, hoću li na kraju postati dekan na sveučilištu ili vozač taksija. Zašto se moram cijeli život truditi, naprezati, kao što misli moja majka? Kako bih mogao prehranjivati obitelj da bi zatim slatke bebe uništio beton što sam ga za njih gradio svojim rukama? Ili kakve bih životne ciljeve trebao imati? Osigurati se za starost poput moga oca? Sve je to u našoj današnjoj situaciji nesigurno. Ne, ja ću raditi da bih onda od uštedena novca kad god mi to bude moguće putovao; putovat ću po Europi i barem razgledati ovu našu Zemlju prije nego što bude uništena.«¹⁸

Takvo je njihovo raspoloženje i pogledi na život. Vrijeme u kojemu živimo ispunjeno je velikim suprotnostima i preokretima vrijednosti da se sve više ljudi pitaju o smislu života i svog daljnjeg opstanka. »Vjera čovjeka u Boga, vjera u Krista kao Boga, ali i vjera u smisao života uopće stavljena je danas kao malo kad u povijesti na žestoku kušnju.«¹⁹ Sve ono

18 Christa MEVES, »Kamo idemo? - orijentacione točke«, Đakovo 1990, str. 158-159.

19 V. JEROTIĆ, op. cit., str. 194.

što je čovjeku ponuđeno kao materijalna blagodat i mnoštvo drugih ideja koje su sumnjivog porijekla velik je i trajan izazov religioznoj naravi čovjeka.

Kanada je zemlja u kojoj su mladi najopskrbljeniji na svijetu i imaju sve uvjete i razloge da budu sretni. Ali to je zemlja u kojoj mladi izvršavaju najviše samoubojstava. Psihijatar V. Frankl, čija je škola svugdje na svijetu poznata, konstatirao je pojavak u industrijaliziranom svijetu novog oblika nervozne depresije koja se zove noogene. Riječ je o posebnoj depresiji koja u sebi sadrži 15 do 20% svih depresija i koja nema svoj izvor u nekom psihološkom konfliktu nego je tu u pitanju jedan duhovniji ređ koji dira stvarni smisao postojanja: depresija se pojavljuje zbog netraženja ili nenalaženja odgovora na »zašto.«²⁰

KAKO NAĆI TAJ ODGOVOR?

Jednom je jedan mladić sa svojim prijateljima, koji su ga svojim prijateljstvom gotovo dovukli, došao Patru Piu i iskreno mu se povjerio: »Moj Oče, došao sam sa svojim prijateljima, ali moram vam priznati da ne vjerujem u Boga.« Pater Pio je jednostavno odgovorio: »Vrlo važno! Bog vjeruje u tebe, da Bog vjeruje u tebe.« Mislim da u ovom obratu počinje čovjekov put prema Bogu, put mladog bića koje u sebi proživljava Jakovljevo hrvanje s anđelom. To mladi a i mi drugi osjećamo i ne znamo to pravo i spretno izraziti kao oni koji imaju dara za to. Tako je, na primjer, svećenik-pjesnik Izidor Poljak u pjesmi »Vječno bježanje« lijepo sažeo tjeskobu traganja za Bogom i bježanje od njega:

*»Sav život svoj, Gospode,
Od Tebe bježim
i bježeći za Tobom težim.«
I pjesma ovako završava:
»Ja pred Tobom bježim.
I nikada k Tebi
Neću ja doći,
Ako me divskom
Ne pograbiš moći
I nosiš, kud noga
Krzma mi poći.«²¹*

20 Vidi: Philippe MADRE, »L'appel de Dieu - discernement d'une vocation«, Editions du Lion de Juda, Nouan-le-Fuzelier, 1991.

21 Izidor Poljak, »Pjesme«, Josip Rožmarić i Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1983, str. 134. Vidi: Armido Rizzi, »Dieu cherche l'homme«, Refondre la spiritualité, Centurion, Paris, 1989.

To je isto tako toplo i lijepo izrazio kardinal Franjo Kuharić u uvodnom dijelu svog spisa: »Kako je lijep čist naraštaj« gdje veli: »Dragi mladi, želio bih progovoriti o vašem razumu, vašem srcu, vašoj slobodi i savjesti, ali ne u svoje ime, ne u nekom svom osobnom interesu, nego u Božje ime. Vi ste u središtu Božje pažnje i brige. Svaki od vas! Ti mladiću! Ti djevojko! Odmah na početku vam kažem: Bog vas ljubi! Bog Raspeti! Bog Uskrsnuli! I vas koji ga ne poznajete. 'U ovom je ljubav: ne da smo mi ljubili Boga, nego - on je ljubio nas i poslao Sina svoga kao pomirnicu za grijeha naše' (1 Iv 4, 10).«²²

Taj obrat se ostvario u Isusu Kristu i evanđelja su dokaz tog jedinstvenog i neusporedivog stupnja vjere Boga u čovjeka: »Nitko nije vjerovao u čovjeka kao Isus Krist i jer je Isus Krist vjerovao u čovjeka, tako po Sinu Čovječjemu, nama je lakše naći Sina Božjega.«²³

Čovjek je u središtu Isusova zanimanja. Dva događaja iz Evanđelja koja su mi osobno vrlo draga pomoći će nam da to shvatimo i da s pomoću njih mlade usmjerimo na razmišljanje o svom stavu kao vjernika koji su u traganju.

Prvi je događaj iz Isusova zemaljskog života i zapisao ga je Ivan evanđelist, a to je »Pranje nogu« (Iv 13) i drugi je iz Lukina Evanđelja tiče se Uskrnulog Gospodina, to je epizoda učenika iz Emausa (Lk 24, 13-35).

Pranje nogu je jedna od posljednjih Isusovih gesti i u njoj možemo čitati Vječni i Novi savez. Isus je na koljenima pred svojim učenicima: pred Judom koji će ga domalo prodati, pred Petrom koji će ga zatajiti, pred Ivanom koji će bezbrižno spavati dok se bude tjeskobno molio i prihvaćao Očev kalež, pred drugima koji će se kukavički razbježati kad uhite Isusa.

Zašto je Isus na koljenima? Zato što želi u posljednjem zanosu svoje ljubavi pokazati učenicima što je to ljubav i u čemu se ona sastoji. Želi ih pridružiti Tajni koja će se ispuniti u toku te noći iz koje će se čuti njegov vapajni krik. Posljednji put u toj gesti na koljenima Isus želi razbiti idole u srcima svojih učenika i staviti ih naspram pravoga Boga koji je u njihovojnutrini. Da, u nutrini i nigdje drugdje. I onda kad ga nijječemo i bježimo od njega i kad smo ljuti na njega i plačemo za njim, u toj gesti Sina Božjega na koljenima pred čovjekom shvaćamo što Bog čini za nas. U toj gesti osjećamo ga blizu, bliže od nas samih i doživljavamo da nas ta gesta mijenja, preoblikuje u njega. Po toj nas gesti Isus želi dovesti do Boga, ali da bi ga čovjek otkrio mora se preobraziti, nanovo roditi i dati Bogu kao što se Bog dao njemu.

To je čin koji Isus čini usred večere i kojim je sasvim uzburkao ideje i potpuno okrenuo sliku koju su učenici imali o njemu. Tim činom on se

22 Franjo kardinal KUHARIĆ, »Kako je lijep čist naraštaj«, Zagreb, 1992, str. 9.

23 Maurice ZUNDEL, »Ton visage ma lumiere«, Desclee, Paris 1989, str. 138.

potpuno stavio nama na raspolaganje, u naše ruke, kao hrana da bude Bog među nama, s nama i za nas. Zato K. M. Martini veli da nije lako na taj način »prihvatiti ljubav Božju, teško je prihvatiti Isusa koji nam hoće služiti, kao što je teško prihvatiti da drugima služimo ako najprije ne priznamo da smo sami sve od Boga primili.«²⁴

Cijeli svoj život Isus se strasno borio za čovjeka, htio ga je vratiti njemu samome, htio ga je privesti k sebi, a to je ista stvar dovesti čovjeka k sebi i dovesti ga k Bogu. I samo nas on sam može dovesti nama samima i dovesti k sebi, a to znači dovesti Bogu jer je Sin Božji. I ako želimo susresti Isusa nemamo drugog puta nego onog kojim je on već prošao.

Zanimljivo je da mladi doživljavaju Isusa kao prijatelja koji je dao svoj život za nas. To ih kod njega najviše oduševljava i zbog toga im je najprivlačniji. Tom potpunom predanju prethodila je gesta poniznog pranja nogu u kojoj je Isus na koljenima pred čovjekom zbog koga je došao i za kojim je tragao cijelog svog zemaljskog života. Zato je Isus osoba koja mlade, što istinski tragaju, privlači i oduševljava. No, da se Isusa prihvati traži se otvorenost. To je prvi korak prema njemu. On je to tražio i od svojih suvremenika, zahtijevao je vjeru u svoju osobu. To traži i od nas i to nam omogućuje.

Epizoda učenika iz Emausa je slična situaciji mladih koji se nalaze na putu traganja. Na temelju tog istinskog događaja pokušat ćemo naučiti od Isusa kako pristupiti mladima kad su u tjeskobi i previranjima svoje vjere.

Dvojica razočaranih učenika su na putu koji im ništa ne obećava. Proveli su neko vrijeme s Isusom od kojega su očekivali da će napokon nešto učiniti za njihov narod i na kraju je sve to završilo sramotno na križu. Sve je to izgledalo nekako pustolovno i završilo kako su najmanje očekivali. Strašno su razočarani. I dok su tako iznosili svoja zapažanja i razgovarali o svemu što se tih dana dogodilo, Netko im se približio, sustigao ih i najprije ih sluša pažljivo dok iznose svoju tešku i mučnu pripovijest. Priključio im se. Usporio svoj korak i prilagodio ga njihovom. Stavljajući se u njihov položaj, u njihovo razočaranje. Jednostavno suosjeća s njima i želi podijeliti s njima svu težinu situacije u kojoj su se nalazili. Kad su se izjadali, Isus uzima riječ i počinje ozbiljno govoriti. Možda s početka nisu previše davali značenja njegovim riječima, jer se doimao kao onaj koji nije baš dobro znao što se tih dana događalo u Jeruzalemu. No, sigurno su malo-pomalo počeli osjećati da mu je govor zanimljiv, da im se ne doima kao stranac koji nije dobro upućen, nego kao osoba koja im počinje nuditi utjehu koja nije površna i izgovorena u bujici riječi koje imaju malo sadržaja. Slušajući njegove riječi i za razgovora s njima počeli su osjećati

24 C. M. MARTINI, »Voici votre Roi«, Cerf, Paris 1981, str. 120.

da se nešto pokreće u njihovoj nutrini, u njihovim srcima. Otvoreno im je govorio i nije nudio nekakvu jeftinu utjehu i tako im pomalo ostvarao oči za jednu stvarnost koju nisu shvaćali. Nije im rekao: »Ma, pustite! Nije sve tako strašno kao što vi mislite. Eto, to je tako ispalo, jer su se mnoge stvari zakomplicirale.« Ne! Nije ih htio lažno tješiti. On im je rekao nešto posve novo: »Najtragičnija, najbolnija, najrazočaranija situacija može biti put u slobodu, za kojom toliko čeznete.«²⁵

Tu su im se počele otvarati oči, ali i oči srca, jer Luka veli da im je »gorilo srce u grudima«. To su spoznaje koje se ne odigravaju pred očima nego u nutrini u susretu s Onim za kojim tragamo. U toj spoznaji, u tom gorenju srđaca radalo se nešto novo, svitala je zora vjere koja je bila do temelja poljuljana, koju su, možemo reći, izgubili i bila je raspeta i pokopana zajedno s Isusom na Golgoti.

Taj ih je »Stranac« fascinirao i pomogao da ona muka koju su nosili u sebi nestane, da se preobrazi u usrdni vapaj: »Ostani s nama jer večer je.« Nisu ga samo molili da im se pridruži, nego su ga gotovo prisilili da ostane s njima. »Moglo bi se reći da je stranac bio toliko povezan s njima, da sve strano na njemu iščezava i on postaje doslovce prijateljem njihova srca.«²⁶

I za stolom u sobi prilikom lomljenja kruha sve je bilo riješeno. Sve im je postalo jasno. Zanimljivo, kad je ta sigurnost nastupila, vidljivog Isusa nestaje iz njihove sredine. Nije ni potreban. I on i oni znaju da je onaj razgovor između njih trojice putem do Emausa, koji je potvrđen lomljenjem kruha, zapalio iskru koja već plamti i koja će im dati hrabrosti da odmah krenu natrag u Jeruzalem i koja će im svijetliti na tom putu kroz mrak. S njima se dogodilo nešto novo: dobili su smisao, vratila im se vjera. Isus je ne samo s njima bio u prostoriji nego je sada u njihovoj nutrini, u njihovim srcima koja gore od želje da se vrate među svoje prijatelje u Jeruzalem i jave im veliku i radosnu novost. U lomljenju kruha vratila im se vjera u Isusa iz Nazareta koji je sada Uskrsnuti Gospodin. Vjera im se mogla vratiti jer su dopustili Isusu da uđe u njihova srca.

I ovdje je Isus imao inicijativu: on im se pridružio, slušao ih, tumačio i govorio njihovim srcima, lomio kruh i tako ih vratio iz smrti u život. Oni su dopustili da uniđe njima i ostane u njihovim srcima koja su bila odsada ispunjena Uskrsnutim Gospodinom.

Ova epizoda treba nam biti paradigma u pristupu našim mladima koji su isto tako na svom putu iz Jeruzalema u Emaus. Osjećaju se u mraku i nesigurnosti. Ne znaju kako bi tražili pomoć i kako bi je prihvatili. Sami su na putu sa sebi sličnima. Tad im treba neopazice pristupiti, ponuditi

25 Henri NOUWEN, »Isus - smisao mojeg života«, Kršćanska sadašnjst, Zagreb, 1990, str.15.

26 H. NOUWEN, op. cit., str. 16.

ruku, zapravo pustiti ih neka govore, neka se izreknu, iskritiziraju i tad im pokušati govoriti u duhu Isusovu, u duhu Evanđelja. Ne smijemo biti prezetni i pomišljati kako ćemo jednim razgovorom, jednom dobrom propovijedi sve riješiti. Put do Emausa za svaku osobu je osoban i njoj svojstven i ona ga prevaljuje svojim korakom, svojom brzinom koju ne možemo ni usporiti, ni ubrzati. To je put iz tame u svjetlo. U svom spomenutom spisu kardinal Kuharić veli: »Vi, pak, dragi mladi, koji još nemate te vjere, molite za svjetlo vjere. Vjera je Božji dar. To svjetlo pali u duši raspoloživoj Duh Sveti. Molite makar samo to: Bože daj mi svjetla! Molite svaki dan! Jednog dana svjetlo će zasjati i obasjati vašu dušu!«²⁷

Sigurno je da su sretniji oni mladi koji su došli u obitelji koje su ih s ljubavlju dočekale pri njihovu dolasku na ovaj svijet; koji su rasli u vjerskom ozračju, u molitvenoj atmosferi i koje je Crkva uvela u svoju zajednicu u sakramentima i vjerskom poukom.

No, svima je prijeći taj put iz Jeruzalema u Emaus. »U uzburkanom mladom duhu, nošenom između ostalih žudnji nesumnjivo prisutnom i prirodnom religioznom čežnjom, ima mnogo pitanja, sumnji, ali često i nađenih odgovora, upravo na bitna pitanja o životu i njegovu smislu, o Stvoritelju svijeta, o smrti. Nije bilo malo svetaca u kršćanskoj povijesti, a i danas ima izvanrednih redovnika i svećenika koji su svoje životno opredjeljenje, svoj trajni Vjerujem (Credo) otkrili upravo u adolescentnom dobu.

Nije uvijek ishod katkad teške unutarnje borbe mladog čovjeka za vjeru, te Jakovljeve nevidljive borbe s anđelom, povoljan i pozitivan. Neki adolescenti se opredjeljuju za ateizam, čak militantni ateizam, drugi ostaju u mučnoj i razdirućoj sumnji još mnogo godina. Nije mali broj onih koji su i u mladosti i kasnije ostali prema religiji ravnodušni.«²⁸

UMJESTO ZAKLJUČKA

Kad se o mladima govori, uvijek se ističe ona stara mudrost: »Na mladima svijet ostaje.« Neki kažu: »Mladima svijet pripada.« Isto tako kaže se: »Tko ima mlade, ima budućnost.« Tu je izreku pak Ernst Bloch ovako preinačio: »Tko ima budućnost, ima mlade.« Zato ne čudi da je Drugi Vatikanski koncil u svom dokumentu »Gravissimum educationis«, br.2, upozorio da su mladi nada Crkve.

Na svojim apostolskim putovanjima Papa uvijek iskorištava priliku da se posebno susretne s mladima. Voli pripomenuti da je mladost vrijeme

27 F. kardinal KUHARIĆ, op. cit., str. 28.

28 V. JEROTIĆ, op. cit., str. 199.

nade, obćanja, entuzijazma, planova, ideala. To je vrijeme pitanja, jer kad mladi više ne postavljaju pitanja, znači da su prestali biti mladi. Papi je upravo draga njihova otvorenost, nedorečenost, njihovo traganje za samima sobom, za svijetom, za srećom. Zato Papa nikad ne propušta priliku da im govori o vjeri kao jednoj od najposebnijih i najboljih mogućnosti u njihovu samoostvarenju, kao najboljem odgovoru u njihovoj težnji za istinskim svijetom i za pravom srećom. Zato je rekao u Parizu na Parku prinčeva: »bez Boga čovjek gubi ključ sebe samoga, gubi ključ svoje povijesti.« Svaki put ih hrabri da nastave vjerovati. »Imajte hrabrosti vjerovati u Krista«, rekao je mladima Nizozemske, za vrijeme jednog od svojih najtežih putovanja.

U tom je smislu ohrabrio i svećenike koji rade s mladima da ih potiču da slijede Krista. Nema većeg dobra mimo Krista koje bi im se moglo ponuditi. Ako idu za Kristom, to je najbolji znak da će pronaći sami sebe, pronaći smisao u životu.

To je ono što je ponudio mladima iz Engleske i Japana: u Kristu čovjek počinje razumijevati potpunije sebe i u Kristu se pronalazi tajna osobne ljudskosti i čovječnosti.

Mislim da je tu ključna uloga vjere koja pomaže u rastu i sazrijevanju mladih i da je to njezina prvotna zadaća: *pomoći mladima da se susretnu s osobom Isusa Krista, da ga ponovno otkriju, da produ zajedno s njim put u Emaus.*

Mi smo često u napasti da ih »nafilamo« pozitivnim znanjem, što isto ima svoje mjesto u odgoju u vjeri i katehezi, a zaboravljamo da njih najprije muči pitanje isplati li se uopće živjeti i vjerovati, to znači pitanje smisla. Zato mu vjera treba otvoriti horizonte, pružiti oslonac u previranjima koja proživljava. Za rast vjere, one »normalne«, odsudnu ulogu imaju obitelj i vjernička zajednica. Obitelj je mjesto gdje se mladi mogu i trebaju ostvarivati kao srećne, slobodne i uspjele osobe. U vjerničkim zajednicama nastavljaju svoj rast u vjeri.

Mladi posebnu pozornost i značenje pridaju zajednicama u kojima se mogu ostvariti kao osobe. To ne smijemo zaboraviti. Zato je velika odgovornost na župskim zajednicama: da su zdrave, da prihvaćaju mlade, da ne budu geta.

Od odraslih očekuju da im budu primjer i poticaj, da im svjedoče svoju vjeru. Moramo biti iskreni i priznati da nemaju uvijek u nama prave i istinske pomagače u vjeri i svjedoke vjere.

Zadaća je svih nas spram mladih da im pružimo vjeru u osobnog Boga. Moramo shvatiti da je to nadasve Božji dar mladima preko nas i po nama. Na njima je da prihvate taj dar i svojim marom s njim suraduju. Put do Emausa je težak i za svakoga osoban. Na kraju toga puta otvara se novi kojim se radosnije kreće, jer doživljaj susreta s Uskrnulim Gospodinom osobu ispunja do kraja i s Njim u susretu osjeća se punina ljudskog bića.

u Emaus i osobno susresti uskrsnulog Gospodina. U tom susretu, ako je dubok i istinski, doživljava se obrat. Od tužnog, prestrašenog i zbunjenog bića postaje radosni, hrabri i pouzdani vjesnik vjere.

FAITH AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE YOUNG

Mirko NIKOLIĆ

Summary

The author begins with a definition of faith which is, on the one hand, a gift of God, on the other, man's response too, collaboration with, and acceptance of this gift. Among the crises young people have to go through there is also the crisis of faith, of maturing, of bringing new decisions. Faith thus becomes more personal. Young people are caught in a dilemma between faith and faithlessness. The crisis itself and the issues concerning faith do not mean that they have lost it or do not have it. The author suggests several answers to these problems and to questions that might arise. On two examples - the Washing of the Feet and the episode of the two disciples from Emmaus - he shows how young people who are undergoing a crisis of faith should be approached and helped. Metaphorically speaking, each young person should, for himself, experience the voyage from Jerusalem to Emmaus and personally encounter the resurrected Lord. This encounter, if it is profound and true, brings about a turn. The sad, frightened, confused being becomes a joyous, courageous, and confident herald of faith.